

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 38.

Σάββατον 26/7 Σεπτεμβρίου 1878.

Τιμή 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις 25/6 Σεπτεμβρίου.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Μόλις τοῦ ἀπὸ τριετίας ἐκ βάθρων συνταράξαντος τὴν Ἀνατολὴν σάλου κατευνασθέντος ὀλίγον καὶ ἐπὶ τινὰ τοῦλάχιστον ἔτη, ὡς ἠλπίζετο, διὰ τῆς βερολινείου συνθήκης, νέος καὶ αὐθις προμηνύεται κλύδων ἀπειλῶν νὰ καταστρέψῃ τὸ ἔργον, ὅπερ ἐν ὠδίσι καὶ πόνοις ἔτεκεν ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία. Αἷτιον τούτου ἐστίν, ὡς πολλάκις καὶ παρὰ πολλῶν παρατηρήθη, ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία περιέπεσε καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα, εἰς ὃ τῷ 1856, ὅτι ἠθέλησε νὰ ἐξακολουθήσῃ κυλινδουμένη εἰς ὃν ἀπὸ εἰκοσαετίας κυλινδεῖται φαῦλον κύκλον, ὅτι τὸ τέκος αὐτῆς δὲν ἐγεννήθη ἀρτιμελές, ἀλλὰ θνησίτοκον. Δύο ἀπέκειντο εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν λύσεις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος μετὰ τὴν φοβερὰν ἐκατόμβην ἀνδρῶν ἣν ὑπέστη ἡ ἀτυχὴς αὕτη χώρα ἢ ἡ ἀνασύστασις ἐνιαίου ἰσχυροῦ ἀνατολικοῦ κράτους ἐν ᾧ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν ἤθελεν ἀντικαταστήσει ἡ κοινὴ καὶ ἰσὴ μετοχὴ πάντων τῶν λαῶν εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ, ἢ ἡ διανομὴ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τοὺς λαοὺς αὐτῆς καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς συγκρότησις κρατῶν ἱκανοποιούντων τὰ ἱστορικὰ δίκαια καὶ τοὺς ἐθνικοὺς πόθους ἐκάστου τῶν λαῶν τούτων καὶ ἐπαρκούντων πρὸς αὐθυπαρξίαν καὶ φυσικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον αὐτῶν. Οὐδέτερον τούτων ἀτυχῶς προεβλετο ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία, ἀλλὰ δειλῶν ἄμα καὶ παράτολμος ἐν οὐ δέοντι ὅπου μὲν περὶ

ἱκανοποιήσεως τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς προέκειτο τὰ δίκαια τῆς Τουρκίας καὶ τοῦ καθεστῶτος προβαλλομένη ἐλάχιστον ὑπὲρ αὐτῶν ἀπεφαίνετο καὶ τὰ ἐλάχιστα δὲ ταῦτα παρέχοντα ἀφορμὴν εἰς λογομαχίας καὶ ἀντεγκλήσεις ἴσως δὲ καὶ εἰς ῥήξεις, ὅπου δὲ περὶ ἱκανοποιήσεως ἀτομικῶν συμφερόντων ταύτης ἢ ἐκείνης τῶν δυνάμεων προέκειτο εἰς ἀμοιβαίας παραχωρήσεις στέργουσα ἐτίθει ἀποθνήσκουσαν τὴν ἀρχὴν τῆς μελλούσης διανομῆς τῆς Τουρκίας οὐχὶ πλέον μεταξὺ τῶν λαῶν αὐτῆς, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν αὐτῆς γειτόνων καὶ προστατῶν. Ὑπὸ μόνην τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποψίν ἡ βερολινεὶς συνθήκη τέμνει ἀληθῶς νέαν ὁδὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τὴν ὁδὸν ἣν ἔταμεν ἡ αὐτὴ τριπλῇ συμμαχίᾳ, ἡ καὶ σήμερον πρωταγωνιστοῦσα ἐν τῇ πολιτικῇ, ἐν τῷ πολωνικῷ ζητήματι κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Τὸ διάγραμμα ἐγένετο, ὑπολείπεται δὲ μόνον ἡ ἐκτέλεσις, ἥτις γενήσεται ἐν τῇ πρώτῃ εὐκαιρίᾳ. Ῥωσσία, Αὐστρία καὶ Ἀγγλία, αὗται σήμερον αἱ κληρονόμοι τῆς Ἀνατολῆς, ἐάν ποτε ὑποκύψῃ τὸ τουρκικὸν βασίλειον μετὰ νέον πόλεμον ὅμοιον τῷ ἄρτι λήξαντι. Καὶ αἱ κληρονόμοι αὗται ἐξασφαλίζουν ἀπὸ τοῦδε τὴν μέλλουσαν αὐτῶν κληρονομίαν ἢ μὲν Ῥωσσία διατηροῦσα ἀμέριστον τὸ δικαίωμα τῆς ἐξελέγξεως καὶ τῆς ἐπιρροῆς ἐν τῷ ἀνατολικῷ μέρει τῆς χερσονήσου τοῦ Αἰῶνου διὰ τῆς ἐτησίας(;) κατοχῆς τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας καὶ διὰ τῆς ὀργανώσεως αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἄμεισον ἐπιρροίαν καὶ ἐπίβλεψιν αὐτῆς, ἢ δὲ Αὐστρία ἐπιφυλασσομένη ἐπίσης ἀμέριστον τὸ δικαίωμα

τῆς ἐξελέγξεως καὶ ἐπιρροῆς ἐν τῷ δυτικῷ μέρει διὰ τῆς κατοχῆς τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης καὶ τῆς καθόδου τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων μέχρι Μητροβίτσας, ὅθεν θὰ δεσποζῶσι τῶν κοιλάδων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ δὲ Ἀγγλία τέλος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ αὐτὴ ἐπιφυλαξαμένη ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας διὰ τῆς κατοχῆς τῆς Κύπρου καὶ τῆς ἀμέσου καὶ ἐνεργοῦ ἀναμίξεως αὐτῆς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ διοικήσει, τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἀστυνομίᾳ. Ἀπέναντι τούτων αἱ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις συνήνεσαν ὅπως ἀφεθῶσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας τὸ ἥμισυ τῆς Θράκης, ἡ Μακεδονία τὸ ἥμισυ τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου καὶ ἡ Ἀλβανία καὶ συστηθῇ τῇ Τουρκίᾳ ὅπως ἐκχωρήσῃ τῇ Ἑλλάδι τὸ νότιον ἥμισυ τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας.

Ἐκ τῶν ἀποφάσεων τούτων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συνεδρίου καὶ ἐκ τῆς ἀγγλοτουρκικῆς συμβάσεως ἐγεννήθησαν τέσσαρα σπουδαιότατα ζητήματα τὸ τοῦ Βατούμ, τὸ τῆς αὐστριακῆς κατοχῆς, τὸ τῶν ἐλληνικῶν ὁρίων, τὸ ἀγγλοτουρκικὸν ζήτημα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν ζητημάτων δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοῦδε ὡς λελυμένον, καθ' ὅσον ἡ ἄμεσος πίεσις τῶν περὶ τὴν τουρκικὴν πρωτεύουσιν ῥωσικῶν στρατευμάτων ἐπόμενον ἦτο ὅτι θὰ διαλύσῃ τὰς περὶ ἀντιστάσεως προθέσεις τῶν Λαζῶν· τὸ δὲ τελευταῖον, τὸ ἀγγλοτουρκικὸν εἶναι μᾶλλον ζήτημα τοῦ μέλλοντος. Λείπονται νῦν ἐπὶ τοῦ τάπητος τὰ δύο ἄλλα ζητήματα ἀπειλητικὰ καὶ μεστὰ κινδύνων. Ἐπίπλαστος ἢ πραγματικὸς ὄργασμός τῶν βοσνίων καὶ ἁλβανῶν Μουσουλμάνων περιπλέκει τὰ δύο ταῦτα ζητήματα εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεὶς τὰς συνεπειὰς καὶ τὰς διαστάσεις αὐτῶν δύναται νὰ προῖδῃ ἄνευ δέους. Καὶ τὸ μὲν ζήτημα τῆς αὐστριακῆς κατοχῆς διήλθεν ἤδη τὴν πρώτην καὶ δευτέραν αὐτοῦ φάσιν· δυνάμει τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐντολῆς ἣν ἡ Αὐστρία ἔλαβε παρὰ τοῦ βερολινείου συνεδρίου, τὰ αὐστριακὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν Βοσ-

νίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην, ἐνῷ ἡ αὐστροουγγρική κυβέρνησις συνῆπτε διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Τουρκίας πρὸς συνομολόγησιν συμβάσεως διακανονιζούσης τὰς λεπτομερεῖας τῆς κατοχῆς μετὰ τῶν δύο δυνάμεων. Αὕτῃ καθ' ἑαυτὴν ἡ συνομολόγησις τοιαύτης συμβάσεως διέσωσε τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Πύλης ἐπὶ τῶν δύο χωρῶν. Ἀλλ' αἴφνης κρατερὰ ἀντίστασις ἀντιτάσσεται κατὰ τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων, ἅπερ ἔλπιζον εἰς φιλικὴν ὑποδοχὴν, παρὰ τῶν μουσουλμάνων κατοίκων, μεθ' ὧν συναδελφοῦνται καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐκεῖ τουρκικῶν στρατευμάτων. Ὁ αὐστριακὸς στρατὸς βαίνει τοῦ λοιποῦ ὡς ἐπὶ κατὰκτησιν καὶ ὑφίσταται πάντα τὰ βάρη καὶ πάσας τὰς θυσίας κατακτητικοῦ στρατοῦ· μάχαι αἱματηρόταται, μάχαι ἐκ τοῦ συστάδην, συγκροτοῦνται ἐν Μαγλάϊ, ἐν Γαίτσα, ἐν Βιελολοβάτς, ἐν αὐτῷ τῷ Σεραγέβῳ, εἰς δ' εἰσέρχονται θριαμβικῶς οἱ Αὐστριακοὶ κυριεύσαντες 27 τηλεβόλα καὶ χιλιάδας ὅπλων, μάχαι παρὰ τὸ Σβορνίκιον, παρὰ τὴν Γραστανίτσαν, παρὰ τὸ Δοβού, ἐν αἷς οἱ ἐπαναστάται ἐξανγκνάζουσιν ἐπανείλημμένως τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς ὑποχώρησιν, μάχαι ἐν διαφοροῖς σημείοις τῆς Ἑρζεγοβίνης. Μετὰ τὰς θυσίας ταύτας ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις κρίνει περιττὴν τὴν συνομολόγησιν συμβάσεως μετὰ τῆς Τουρκίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην διὰ τὴν κατοχὴν τῶν ὁποίων ἔλαβεν εὐρωπαϊκὴν ἐντολήν, ἀλλὰ ζητεῖ τὴν συνομολόγησιν συμβάσεως διὰ τὸ σανδζάκιον τοῦ Νόβι Παζάρ, συμβάσεως ἐπεκτεινούσης τὸ δικαίωμα τῆς κατοχῆς αὐτῆς μέχρι Μητροβίτσας. Ἡ Πύλη δὲν ἐννοεῖ, φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ συναινέσῃ εἰς τοιαύτην σύμβασιν καὶ ἡ Αὐστρία τρεῖς παρασκευάζει στρατιάς ἀποτελουμένης ἐκ δώδεκα στρατιωτικῶν σωμάτων ὅπως λάβῃ κατοχὴν διὰ τῶν ὅπλων τῶν αἰτουμένων τούτων χωρῶν. Καὶ δὲν δύναται τις νὰ προῖδῃ ποῖαι ἔσονται αἱ νέαι ἀπαιτήσεις τῆς Αὐστρίας, ἐὰν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν χωρῶν τούτων τὴν αὐτὴν ἀπαντήσῃ ἣν ἐν Βοσνίᾳ ἀντίστασιν καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἀναγ-

κασθῇ νὰ ὑποβληθῇ εἰς θυσίας, δι' αὗς ὑπεύθυνον θὰ θεωρήσῃ τὴν Τουρκίαν ὡς μὴ συναινέσασαν εἰς τὴν συνομολόγησιν συμβάσεως περὶ τῆς κατοχῆς αὐτῶν. Ἡ Πύλη σκεπτομένη ἀπὸ τοῦδε περὶ τῶν ἐνδεχομένων λαμβάνει ἀμυντικὰ μέτρα συγκεντροῦσα ἐν Κοσσυφοπεδίῳ στρατὸν καὶ ὀχυροῦσα διαφόρους τῆς Μακεδονίας θέσεις, ἐν αἷς καὶ τὴν Θεσσαλονικίην. Ἀπὸ τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν πραγμάτων μέχρι τοῦ ἐπιστήμου πολέμου ὁμολογητέον ὅτι ἐν μόνον ὑπάρχει βῆμα.

Ἄλλ' οὐχ ἥττον ἀπειλητικὸν καὶ μιστὸν κινδύνων εἶναι τὸ ἐλληνοτουρκικὸν ζήτημα, τοσοῦτῳ περιπλοκώτερον, ὅσῳ ἐν τούτῳ δὲν ὑπάρχει ῥητὴ τις ἀπόφασις, ἀλλὰ πρόσκλησις τοῦ συνεδρίου εἰς τὴν Τουρκίαν, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν εὐχὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιφύλαξιν τοῦ δικαιώματος τῆς μεσολαβήσεως τῶν δυνάμεων. Ἡ Πύλη διὰ τῆς ἐγκυκλίου αὐτῆς, ἣν ἐδημοσιεύσαμεν, διαμφισβητοῦσα τὸ νόμιμον τῶν ἀξιώσεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συνεδρίου, ἀντιτάσσει ἀπόλυτον ἄρνησιν καὶ ὑποδηλοῖ ὅτι δὲν θὰ ὀπισθοδρομήσῃ πρὸ τῶν ἐσχάτων μέτρων. Στρατεύματα τουρκικὰ ἀποστέλλονται διηνεκῶς εἰς Θεσσαλίαν καὶ εἰς Ἡπειρον, ὁ ὄργασμός τῶν μουσουλμάνων κατοίκων καθ' ἐκάστην ἐπιτείνεται, μεθ' ὅλας τὰς φιλικὰς πρὸς τὴν Πύλην συστάσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, ὅπως ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ συνεδρίου. Ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις τηροῦσα νῦν ὀρθοτάτην διπλωματικὴν πορείαν προσεκάλεσε τὴν Πύλην ὅπως διορίσῃ τὸν πληρεξούσιον αὐτῆς διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς νέας ὁροθεσίας, δοῦσα, λέγεται, προθεσμίαν μεθ' ἣν, εἰάν ἡ Πύλη δὲν προβῇ εἰς τοῦτο, θὰ θεωρήσῃ αὐτὴν ὡς ἀπολύτως ἀρνούμενην καὶ θὰ ζητήσῃ τὴν μεσολαβήσιν τῶν δυνάμεων. Ἡ δὲ ζήτημα ἀναφύεται κατὰ πόσον αἱ δυνάμεις θὰ συμφωνήσωσιν εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεσολαβήσεως, ἀφοῦ μάλιστα τινες τῶν κυβερνήσεων φαίνονται θεωροῦσαι τὴν μεσολαβήσιν τυπικὴν ἀπλῶς καὶ ὡς μὴ δυναμένην νὰ πιέσῃ τὴν Πύλην. Εἶναι ἀληθές ὅτι

ἀφ' ἑτέρου αἱ πλείσται τῶν δυνάμεων, προεξάρχουσας τῆς Γαλλίας, θεωροῦσι τὴν μεσολαβήσιν ὡς ὑποχρεοῦσαν τὴν Τουρκίαν νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἐπιβαλλομένας αὐτῇ ὑπὸ τῆς βερολινείου συνθήκης ὀφελείας, ὃν τρόπον ἐκαρπώθη καὶ τὰς ὀφελείας αὐτῆς. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην λέγεται ὅτι ἡ Γαλλία θὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς μεσολαβήσεως, ὑπεύθυνον θεωροῦσα τὴν Τουρκίαν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδεχομένοις, εἰάν μὴ ἐνδώσῃ, καὶ ἀναλαμβάνουσα διὰ τῶν στόλων αὐτῆς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐλληνικῶν παραλίων ἐν περιπτώσει ἐκρήξεως ἐλληνοτουρκικοῦ πολέμου. Καὶ ἡ ἐκρηγξίς αὕτη ἔσται ἀναπόδραστος, καθόσον ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις, ἀφοῦ ἐξαντλήσῃ πάντα τὰ μέσα τῆς διπλωματίας, ἔχει ἀκλόνητον ἀπόφασιν νὰ διατάξῃ τὰ στρατεύματα αὐτῆς ὅπως διαβάنتα τὰ ὅρια λάβωσι κατοχὴν τῶν ἀπονεμηθεισῶν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συνεδρίου χωρῶν.

Τοιαῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου, ὅπερ ἔτεκεν ἐν Βερολίνῳ ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία.

ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΤΙΩΝ ΣΛΑΒΩΝ. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΩΝ ΡΩΣΣΩΝ.

Ἡ ἐνεστῶσα λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, εἰάν ἡ λύσις αὕτη συνίσταται μόνον ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἐν Ἀγίῳ Στεφάνῳ συνθήκης, ἀναμφιβόλως θέλει ἐπενέγκῃ μεγάλην τροπὴν εἰς τὴν τύχην τοῦ ἐλληνοσλαβικοῦ τῆς Ἀνατολῆς κόσμου. Ἡ πολιτικὴ σημασία τῆς συνθήκης ταύτης σαφῶς ἐκφράζεται νῦν ἐν τούτῳ, ὅτι δυνάμει αὐτῆς ἡ χερσόνησος τοῦ Αἰῶλου λαμβάνει ἐντελῶς νέαν γεωγραφικὴν φυσιογνωμίαν, ἕνεκα τῆς ὑπ' αὐτῆς ἀναδειχθείσης βουλγαρικῆς ἡγεμονίας. Οὐχ ἥττον σπουδαία εἶναι καὶ ἡ θρησκευτικὴ αὐτῆς σημασία, τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθόσον μία τῶν νεωτέρων ἀφορμῶν, τῶν ἐξεγερσῶν τὸ ῥωσικὸν ἔθνος πρὸς λύσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος ὑπῆρξεν ἡ ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας. Ἀλλ' ἵνα κρίνωμεν κατὰ πόσον ἀπέβη σπουδαῖον τὸ συντελεσθὲν ἔργον ὑπὲρ τῶν ἀπελευθερωθέντων λαῶν ὡς πρὸς τὴν θρησκευ-